

Indici ai identității scriitorilor români de alte limbi

Dumitru TIUTIUCA

Limba în care visează – am dat acest titlu paragrafului de față având în vedere celebra mărturisire a lui Mircea Eliade care spunea că un scriitor aparține limbii în care visează. Ipoteza este cât se poate de plauzibilă, visul fiind, ca și literatura, o lume virtuală intrinsecă pentru artist. Și pentru un alt mare creator, Picasso, pictura „este cea mai bună imagine ascunsă a celui care o pictează...” din toate punctele de vedere. De aceea, cam la fel spunea și Peter Neagoe, care se arăta îngrijorat de pierderea identității românești datorită limbii în care începea să viseze: „Când am început să visez în englezește, mi-am dat seama că aceasta îmi este limba”¹, spunea el pe la 1939.

În această afirmație se regăsește una dintre cele mai răspândite definiții date literaturii ca „artă a cuvântului”, definiție adevărată, dar și falsă, în același timp. Nu insistăm asupra acestei chestiuni, pentru că am dezvoltat-o pe larg în cărțile mele de teorie literară.² Aici vom aplica această judecată, transformată în prejudecată, operei scriitorilor români care au scris *în* (sau și) *în alte limbi*. Nu vom trece în revistă scriitorii care au trăit vremurile tragice ale unui cadru prea strâmt pentru aspirațiile lor prea vaste, vorba lui G. Călinescu, ei fiind astăzi identificați și foarte riguros analizați de cercetători.³

Această problemă continuă să întrețină însă polemici, mai mult sau mai puțin cordiale, între istoricii literaturii române, înregistrându-se două opinii diferite: unii care iau în discuție fenomenul literar (ori numai semne ale acestuia), indiferent de limba în care s-a concretizat opera lor și alții care valorifică doar scrierile în limba română. Din prima categorie fac parte, de exemplu, B.P. Hasdeu, iar dintre contemporani, N. Manolescu. Cunoscutul critic s-a exprimat categoric împotriva tendinței de a fi incorporate literaturii române „opere în slavonă, latină sau greacă”, din epoca veche, care n-au fost scrise în limba română.⁴ *O istorie critică a literaturii române*⁵, editată de Academia Română, formulează judecăți de tipul: „Fiind scrisă în latinește (*Descrierea Moldovei*) nu face parte nemijlocit din literatura română”. Dar, amintim noi că *Elogiul nebuniei*, cartea lui Erasm, ori *Utopia* lui Th. Morus, deși au fost scrise în limba latină, nimeni nu spune că ar aparține culturii latine, ci olandeze și, respectiv, engleze. „Cred că oricât de activ ar fi un scriitor român aici, dacă-și schimbă limba în care scrie, își pierde răsunetul și eficacitatea în România. La Paris, de exemplu, mulți scriitori români scriu acum în franceză: Dumitru Țepeneag, Virgil Tănase, Ioana Orlea, Rodica Iulian, Alexandru Papilian, Ilie Constantin, Marin Tarangul. Limba nu e ca o haină, s-o scoți și

¹ apud I. Zamfirescu, *Asupra unor scriitori români de limbă franceză*, în „Ramuri”, 4, 1967, p.6.

² *Teoria literară*, Iași, Editura Institutul European, 2002; *Pentru o nouă teorie literară / Pentru o teorie literară deschisă*, Iași, Editura Timpul, 2005 etc.

³ vezi Florin Manolescu, *Enciclopedia exilului literar românesc, 1945-1989*, București, Editura Compania, 2003; Laurențiu Ulici, *Scriitori români din afara granițelor țării*, București, Fundația Luceafărul, 1996 etc.

⁴ N. Manolescu, *O istorie critică a literaturii române*, I, București, Editura Minerva, 1990, p.XII.

⁵ *op.cit.*, I, București, Editura Academiei Române, p. 623.

s-o schimbi când vrei, ci e mai curând ca mantaua lui Nessos pentru Hercules, și se lipește pe piele și n-o mai poți rupe,” este convins de dramatismul unei astfel de situații S. Alexandrescu și el scriitor care a stat mulți ani departe de România.⁶

În ultimul timp apar noi realități ale chestiunii în discuție. În anul 2000, de exemplu, Premiul Nobel pentru literatură a fost atribuit lui Gao Xingjian, „scriitor francez de limbă chineză”, cum este menționat în Comunicatul Academiei Regale Suedeze. Scriitorul s-a refugiat politic în Franța, prin 1988. Cum comenta cineva, el tot scriitor chinez o să rămână, deși „mândra și cosmopolita Franța s-a grăbit să și-l treacă printre trofee sale.”⁷

Din a doua categorie fac parte N. Cartoian, Dan Horia Mazilu, Dan Zamfirescu, George Mihăilă, Ion Rotaru⁸ sau Mihai Diaconescu, ultimii împingând începuturile literaturii române până la scrierile foarte vechi în limba latină, din perioada străromână, scrieri produse pe actualul teritoriu al României, când încă nu era format poporul român. Dintre acești autori îi amintim pe Ulfila, Maximin, Cassianus, și chiar Ovidiu. Desigur, fiecare parte aduce argumente în sprijinul punctului ei de vedere.⁹

Similară este și situația Evului mediu românesc, unde limbile oficiale erau slavona și latina. Cap de listă ar fi cunoscutele *Învățăături ale lui Neagoe Basarab către fiul său Theodosie* (secolul al XVI-lea), scrise în slavonă. Dimitrie Cantemir și-a redactat cărțile în mai multe limbi, ceea ce ar presupune pulverizarea personalității sale în mai multe fragmente arbitrare, pentru simplul motiv că a scris în latinește (și nu puțin: *Istoria Imperiului Otoman, Descrierea Moldovei, Hronicul vechimii a Romano-Moldo-Vlahilor* și altele), în turcește și în românește. Aceeași întrebare: cărei literaturi aparțin ele? Să spunem doar că literaturile Occidentului (franceză, spaniolă, italiană și chiar germană) își anexează organic literatura în limba latină a medievalității lor,¹⁰ ceea ce ar motiva și pentru noi luarea în seamă a literaturii scrise în limbile slavonă, latină, greacă, polonă și altele. Spunea și D. Popovici că „s-ar impune să se semnaleze în această ordine și ceea ce însemnează contribuție românească la cultura în limba slavonă și grecească, limbi de cult și oficiale în țările române în anumite epoci”, amintindu-i, în această ordine de idei, pe Matei Corvin, „regele civilizator” al Ungariei, pe Nicolae Valahul, unul dintre cei mai mari umaniști ai ei și așa mai departe.¹¹

Și astfel se face că, pentru unii încrezători într-o astfel de „discriminare pozitivă”, literatura română are două componente: una mijlocită și o alta nemijlocită, adică una scrisă în limba română și o alta scrisă în alte limbi (o literatură română *virtuală!*). Nu trebuie să uităm nici motivația unora dintre acești creatori care au scris în alte limbi, cu scopul evident de a apropia „realitatea” de „virtualitate” și astfel, aceste opere redactate în *limbi de circulație europeană* au contribuit la impunerea în conștiința estetică europeană a unor valori românești. Am vorbi chiar de un *bilingvism strategic modern*.

⁶ *op.cit.*, p.117.

⁷ C. Coroiu, *Sfârșit de veac Nobel*, în „Adevărul literar și artistic”, nr. 541, 24 oct. 2000.

⁸ vezi *O istorie a literaturii române*, I, Galați, Editura Porto Franco, 1994.

⁹ Mihail Diaconescu, *Istoria literaturii daco-române*, București, Editura Alcor Edimpex, 1999.

¹⁰ a se vedea, pentru multe amănunte temeinice și interesante, G. Mihăilă, *Între Orient și Occident*, București, Editura Roza Vânturilor, 1999, cap. *O chestiune de principiu. Reflecții privind literatura română veche*.

¹¹ *Etape în dezvoltarea literaturii române*, în „Transilvania”, nr.8-5, 1944, Sibiu.

Cea mai folosită limbă de scriere a fost franceza, iar numărul acestor opere este impresionant de mare. Cităm doar câteva dintre ele. Scriu astfel în franceză Alecu Russo (*La Pierre du Tilleul, Le Rocher du Corbeau și Iassy et ses habitants en 1840*). Dacă ținem cont de existența inițială a unui original în limba franceză, după care Nicolae Bălcescu ar fi făcut „traducerea” *Cântării României* în limba română, aceasta n-ar fi o operă aparținând „mijlocit” literaturii române. Alți scriitori au fost: I.H. Rădulescu, Bonifaciu Florescu cu *Quelques vers. Au profit des blessés*, 1877 și D. Bolintineanu cu *Brises d'Orient, poésies roumaines, traduites par l'auteur lui-même*, 1866. Vasile Alecsandri (1821-1890) are și el o comedie în limba franceză, *Les bonnets de la contés*, dar cum se știe, aflându-se la Paris, traduce în limba franceză câteva din poeziile populare culese de el, (*Les doïnas, poésies moldaves*, 1853). Să amintim că la apariția cărții, publicul francez a fost entuziasmat de frumusețea acestor balade și doine ce reprezentau, în fond, însuși poporul român. Criticul Antoine Grün nota atunci: „Je ne connais aucune poésie ou le cœur parle plus haut et plus ferme que dans les ballades du Roumain”. Gh.Asachi (1788–1869) compune, în limba italiană, unele sonete dedicate Biancăi Milesi-Leuca, ca *Il vaticinio*. Sunt foarte cunoscute, apoi, poeziile în franceză ale Iuliei Hasdeu (1869-1888), fiica lui B.P. Hasdeu, cunoscută ca poetă sub pseudonimul Camille Armand.¹² Al. Macedonski (1854-1920) scrie *Le Calvaire du feu*, 1906, tradusă ulterior, în românește, sub titlul *Thalassa*, 1916.

În perioada dintre cele două războaie, intelectualii care au format grupul „Criterion”, după ce au constatat nepăsarea Europei față de România, au pornit ei în întâmpinarea Europei, renunțând la limba română și scriind în franceză pentru a fi astfel mai repede omologați de străinătate. Tot de aceea, un E. Ionescu a plecat în Franța, ca și Cioran, și n-au mai vrut să-și recunoască sorgintea românească, iar M. Eliade a luat drumul Chicago-ului.

Conform criteriului limbii, discriminatorie este și aprecierea așa numiților scriitori poliglofi care nu sunt puțini nici în literatura română (începând cu D. Cantemir). Redactând în mai multe limbi, ei căror literaturi rămân? Ar însemna, în astfel de cazuri, ca autorul să-și schimbe identitatea cu fiecare ipostaziere lingvistică. Spunea și Petru Dumitriu: „Am o identitate multiplă, complexă, dar unitară. Acesta este adevărul, eu nu sunt eu și nu e nici o îndoială că eu n-aș fi eu. Iar eu sunt cu un picior în România, cu un picior în Franța – neavând trei picioare, nu spun că șed în Germania – mă rog, am și umblat prin alte părți, sunt italianizant, italoфон, și angloфон, sunt și hispanoфон, dar eu sunt român.”¹³

Cum rămâne, apoi, cu literatura scrisă în limba română de scriitori aparținând minorităților și, bineînțeles, inclusiv cu literatura lor redactată în limba maternă (germană, maghiară, sârbească etc.)?

Apartenența la un anumit teritoriu numit stat este, și ea, deseori invocată ca un criteriu al identității; modern i se adaugă *cetățenia*. Încă M. Eminescu atrăgea atenția asupra chestiunii: „Nu e popor megieș care să n-aibă români sub jugul său”, scria el la 25 mai 1879, în „Timpul”. Și enumera aceste popoare: „sârbi, bulgari, greci, turci, unguri, muscali, nemți.” Evident, putem adăuga și alte locuri unde se află români. Oricum, noi suntem un popor înconjurat de români ce viețuiesc în țări megieșe. În 131

¹² vezi Crina Decuseară-Bocșan, *Camille Armand* - pseudonimul Iuliei Hasdeu, București, Editura Litera, 1974.

¹³ Eugen Simion, *Convorbiri cu Petru Dumitriu*, Iași, Editura Moldova, 1994, p.92.

de țări s-ar afla între 9 și 13 milioane de români. Toți aceștia trebuie să aibă și o literatură a lor, populară și cultă. Cine se ocupă temeinic și sistematic de literatura vorbitorilor de limbă română a celor ce s-au aflat sau se mai află dincolo de granițele statului Român? Din Pocuția lui Ștefan cel Mare (cf. *Jus Valahicum*), din Slovacia, Moravia, Silezia (cf. Th. Burada), din Istria (Dalmația), din Ungaria, din Albania și Macedonia (în Pind, în Tesalia - Grecia și chiar în Arcadia), din Bulgaria (Timoc, Rodope, Târnovo și de pe malul drept al Dunării), din Turcia (Bitinia, dar nu numai) și din alte locuri, toate considerate adevărate „coloane ce coboară din preistorie”, cum se mai spune. Iată de ce, așa cum istoricii vor să scrie o *Istorie a românilor, nu a României*¹⁴, tot așa și istoria literară și critica trebuie să se angajeze în redactarea unei *Istории literare a românilor* și nu doar a *României*.

Determinantul „român”, care se află în titlul unor astfel de sinteze, nu are în vedere, de regulă, și literatura românilor din afara granițelor României. Fapt demn de apreciat, de literatura românilor din Moldova s-a ocupat Mihai Cimpoi, care a dat și o excelentă istorie, publicată în mai multe ediții.¹⁵ Tot astfel, despre folclorul emigranților români din America s-a interesat, culegându-l și publicându-l, Grethchen Bühler. „Recuperat astfel, constata un comentator român, va fi un capitol important al folclorului nostru”.¹⁶

Criteriul etnic, invocat deseori, complică și mai mult lucrurile. Antim Ivireanu vine din Georgia, dar rămâne la fel de român ca și Nicolae Mileșcu care servește o perioadă diplomația și cultura rusă. Lenau, poetul național al Austriei, s-a născut în satul Ciata dimprejurul Timișoarei, iar marele renașcentist francez, Pierre Ronsard, ar fi spus el însuși că se trăgea dintr-o veche familie românească, cea a Banului Mărăcine. Pentru alte contexte culturale, scriitorul englez Joseph Conrad era de origine poloneză, „francezul” Julien Green a venit din America, Samuel Beckett era de origine irlandeză, Moréas a fost grec, în cea germană Heine era evreu, înaintașii lui Beethoven au fost olandezi și așa mai departe.

Îmbinând criteriul etnic cu cel lingvistic, G. Ibrăileanu spunea că, indiferent în ce limbă scrii, *rămâi acela din limba în care te-ai născut*. Schimbându-ți limba, acest fapt nu presupune neapărat și schimbarea scriiturii. Ea devine astfel o „scriitură românească de expresie franceză” și în aceasta stă farmecul ei și interesul francezilor pentru ea.¹⁷ Într-adevăr, un critic precum Maurice Barrès scria despre Elena Văcărescu că „ce n'est pas une femme, c'est une race!”

Numele scriitorului, ca și al ocărui alt individ, poate fi un indice al identității, lucru știut. Dovadă adoptarea de pseudonime literare, de către unii, tocmai pentru a fi mai ușor integrați unui anume context lingvistic. Cel mai cunoscut este cazul scriitorilor de origine evreiască care au procedat astfel în mai toate arealurile culturale în care s-au afirmat. Să observăm că, odată cu debutul publicistic în alte limbi, cei mai mulți scriitori români și-au adaptat și ei numele noului context lingvistic. Iulia Hasdeu este cunoscută publicului francez sub pseudonimul *Camille Armand*, Șerban Coculescu, poet și estetician, se va numi *Pius Servien*, Beniamin Fundoianu – *Benjamin Fondane*, Alice

¹⁴ Gheorghe Zbucea, *O istorie a românilor și nu una a României*, în „Tribuna învățământului”, anul LI, nr. 563, 6-12 nov. 2000, p.1.

¹⁵ Mihai Cimpoi, *O istorie deschisă a literaturii române*, oricare ediție.

¹⁶ vezi vol. *Folclor din Maramureș*, ed. cit., p.647.

¹⁷ vezi C. Frosin, *Schimbarea limbii nu înseamnă schimbarea la față!*, București, Editura Eminescu, 2000.

Călugăru – *Alice Orient*, Elena Ghica – *Dora D'Istria*, Eugen Ionescu – *Eugen Ionesco* și așa mai departe.

Universul tematic și mai ales abordarea acestuia a fost un argument des invocat în discuția privind identitatea acestor scriitori români de limbă străină. N-am vrea să aducem prea multe ilustrări aici, ele fiind foarte cunoscute. Dintre acestea, totuși, îl cităm pe Perpessicius care spunea că Panait Istrati „e autentic român prin conținutul povestirilor sale” și ca el, și alții. De observat că mulți dintre acești scriitori chiar se străduiesc să confirme această realitate. Tot Istrati ar fi exemplul cel mai la îndemână, el introducând în textul francez cuvinte și expresii românești și așa mai departe.

Ne simțim însă obligați să reamintim, și în această ordine de idei, că prezența elementelor de geografie sau istorie națională în artă nu-i asigură acesteia și caracterul specific național. Acțiunea marilor romane ale lui Malraux, să zicem, se petrec în afara granițelor Franței (în Asia, în Spania). Sunt ele prin aceasta mai puțin specific franceze? Evident că nu, și exemplele pot continua, extrapolându-le inclusiv la teme, motive (chiar folclorice), personaje etc. La fel s-au petrecut lucrurile și cu M. Eminescu, care rămâne poet român și când evocă Egiptul ori Himalaia, cu Ceaciovski, rus și când compune *Capriciul italian*, ori cu H. Matisse, francez și atunci când pictează *Bluză românească*.

Adeziunea lor mărturisită la o cultură sau alta. Să ținem cont, atunci, de *adeziunea lor mărturisită la o cultură* sau alta, când acest lucru a fost făcut? Pe aceste declarații de autor ei au fost lăudați sau certați, acceptați sau contestați. Și aici avem, firește, două atitudini: a unor scriitori care s-au vrut total ruși de contextul matern și integrați, asimilați, tot total, celui de adopție (Emil Cioran spunea că „a-ți schimba limba este a-ți schimba identitatea”) și alții care și-au păstrat deliberat legăturile cu primul; cazul M. Eliade ori Petru Dumitriu. Cum spunea și E. Simion, Mircea Eliade „a vrut, neapărat, să rămână scriitor român. Și a reușit”.¹⁸ Dacă pentru M. Eliade limba în care visa sau în care și-a scris beletristica a fost limba română, pentru Petru Dumitriu, limba română este limba în care se roagă lui Dumnezeu.

Sunt, cum se vede, scriitori care „își trădează poporul, părinții... [și] au curajul să declare că nu mai pot să scrie în limba română, că le place o altă limbă”¹⁹, de care neamul nostru n-are nevoie, se spunea odată. Dragoste cu sila nu se poate face, spune înțelepciunea populară, dar nu despre aceștia vorbim aici, ci despre acele disponibilități artistice care, deși transplantate de vârtejul evenimentelor în alte geografii lingvistice și spirituale, „au afirmat puternic apartenența la structura și sensibilitatea specific românească și au așezat în tiparele „altor limbi”, acest spirit, „temperamentul lor liric” sau „despre acei care deși s-au născut pe solul altor țări aproape necunoscând limba noastră, sau deloc, au totuși în subteraneitatea intelectuală, în climatul operei lor o anume, chiar vag sugerată, sau insinuată refracție a căldurii vetrei strămoșești, cum se scria altădată, prin revistele de partid.”²⁰

Forțată să stea și ea departe de țară, Elena Văcărescu avea să scrie: „Limba noastră a luptat ca și țara împotriva invaziilor. Limba română pe care am părăsit-o și tocmai de aceea – îmi pare cea mai frumoasă și mai ales, cea mai patetică din lume”.²¹

¹⁸ E. Simion, *Mircea Eliade, spirit al amplitudinii*, București, Editura Demiurg, 1995, p.262.

¹⁹ C. Ciopraga, *Personalitatea literaturii române*, Iași, Editura Junimea, p. 272.

²⁰ „Munca de partid”, 6, 1976, p. 45.

²¹ Caietul „Vieții românești”, 6, 1969.

Din același simțământ Mircea Eliade obișnuia să spună că „patria este pentru mine limba în care iubesc, limba în care visez și în care îmi scriu jurnalul”, adică limba românească.

Datorită, probabil, unui complex patern frustrant, nici Eugen Ionescu nu s-a prea ostenit să-și recunoască descendența românească din I.L. Caragiale sau Urmuz (aceștia mai mult l-ar fi încurcat, spunea el!), deși într-un târziu mai spera „să fi rămas un țăran de la Dunăre...” Cât despre Panait Istrati, acesta afirma categoric: „Mai întâi de toate, eu sunt și țin să fiu autor român. Țin la aceasta nu din cauză că mi s-a contestat acest drept, ci fiindcă simțirea mea, realizată azi în franceză printr-un extraordinar hazard, izvorăște din originea românească. Înainte de a fi prozator francez contemporan, eu am fost prozator român înăscut.” În astfel de situații ar trebui să ni-l revendicăm pe Ronsard și să rămână în afara spațiului literar românesc Anna de Noailles, care într-un moment de abdicare, ca soție a contelui cu blazon, Mathieu, a spus: „Nu cunosc România. Am străbătut-o o singură dată, la vârsta de nouă ani, ducându-mă cu mama la Constantinopol”.²² Ne amintim, în acest sens, replica lui Octavian Goga în fața unei astfel de mărturisiri:

Când veți simți o jale vag' adese
Și-n liniștea amurgului de toamnă
Te vor fura îndemnuri ne-nțelese,
Nu te mira: Sunt Brâncovenii, Doamnă!

O chestiune de imagologie. E interesant, de asemenea, de observat că majoritatea acestor scriitori *nu prea pot fi încadrați de istoria literară în anumite curente artistice* manifestate pe teritoriul limbilor în care au scris, rămânând undeva în afara acestora. Anna de Noailles este pentru Pierre de Boisdeffre un fel de „simbolistă care ascultă viii și morții”,²³ pentru Saulnier ilustrează latura naturalistă a impresionismului, Petre Comarnescu o vede romantică, pe când Sorina Berceanu afirmă că nu se lasă influențată de noile curente.²⁴ Despre Elena Văcărescu s-a scris că este deopotrivă romantică, parnasiană, simbolistă și chiar sămănătoristă, ultimul curent neavând echivalent în culturile europene.

În 1970, o cercetătoare tipărea la Paris o carte despre Panait Istrati sugestiv intitulată, *Panait Istrati, un chardon déraciné. Ecrivain français, conteur roumain*, adică „Panait Istrati, un ciulin deșrădăcinat. Scriitor francez, povestitor român.” Autoarea se numește Monique Jutrin - Kleener. Titlul acestei cărți este aplicabil oricărei monografii despre autorii avuți de noi în vedere aici. Ce poate fi însă mai dureros, decât condiția deșrădăcinării din care doina românească, apoi întreaga sensibilitate lirică a lumii și-a făcut dintotdeauna un etern și cutremurător leit-motiv. Și astfel Panait Istrati, ca și ceilalți în situația lui, este considerat în Franța „scriitor român de limbă franceză”, iar în România „scriitor francez de origine română”(?!), condiție dilematică; dacă nu tragică, dramatică oricum.

Oricum, și din astfel de motive, nu uităm drama trăită de muți dintre ei ca exilați, deșrădăcinați sau neînțeleși, invocată și în altă ordine de idei de noi²⁵. „În

²² A.Grun, *Ballades et chants populaires de la Roumanie*, Paris, 1855, p. 7.

²³ *O istorie vie a literaturii franceze de azi*, București, Editura Univers, p. 480.

²⁴ *Literatura franceză*, București, Editura Albatros, II, 1973, p. 280.

²⁵ *Drama identității scriitorilor români de limbă străină*, in: *The Society for Romanian Studies Fifth International Congress on Romanian Studies*, Constanța, Ovidius University, 25-28 iunie 2007.

Occident sunt străin, sunt pribeag, francezii nu mă acceptă, și francezii nu acceptă pe străini. Afară dacă străinul respectiv nu le gădilă lor o anumită..., nu trage de o anumită strună a sufletului lor. Și se pare că eu n-am reușit să-i lingușesc”, mărturisirea cu amărăciune Petru Dumitriu.²⁶

În concluzie, prezenta lucrare continuă o cercetare mai vastă dedicată scriitorilor români care au creat opere și în alte limbi decât româna. De data aceasta am încercat să identificăm mai mulți indici pe care i-am considerat operaționali într-o posibilă descifrare de identitate scriitoricească aparținătoare unei anumite culturi, literatura fiind, vrem nu vrem să acceptăm acest lucru, cea mai națională dintre arte. Indicii propuși de noi sunt: *limba în care e scrisă o operă, teritoriul / statul căruia aparține prin naștere sau viață scriitorul, etnicitatea sa, numele, universul tematic* și mai ales *matricea stilistică* ce transpare prin operă, *opțiunea proprie de adeziune la o cultură sau alta și receptarea operei lor de către ceilalți*. Părerea noastră este că nici unul dintre aceștia, luați independent, nu pot da un răspuns satisfăcător chestiunii ridicate de acest articol, ci doar dacă sunt conjugați și corobați cu soluțiile de rezolvare a unei astfel de situații în alte contexte culturale. De asemenea, atenționăm că nu confundăm apartenența la o literatură cu cea la o anumită spiritualitate și nici nu opunem posibilitatea descifrării unei anume specificități, fie ea și națională, cu necesitatea depășirii ei către o universalitate reală.

On the Specifics of Romanian Authors Writing in Foreign Languages

The present paper is part of an extended study dealing with Romanian authors writing their works in different languages, other than Romanian. This time, we have tried to identify as many factors as possible, which are considered to be functional in describing the creative identity belonging to a certain culture, literature being, without any doubt, “the most national” of all arts. We have brought into discussion the following factors: *the language a work is written in, the space / country which the author is born or lives in, his ethnical origin, his name, the thematic universe* and, especially, *the stylistic pattern* encoded by his work, *his own option favoring a culture or another* and *the interpretation of work by the others*. Our conclusion seems to be that neither of these factors, regarded independently, can give a straight answer to the issue dealt with in this article; only if they are inter-related and also corroborated with the solutions given to the identical situations existing in other cultural contexts. As well, we will not make the error of mistaking the affiliation to literature for a spiritual one, nor opposing the possibility of describing certain specificity, be it national, to the real necessity of its transgression towards a needed universality.

*Universitatea „Dunărea de Jos”, Galați
România*

²⁶ Eugen Simion, *Convorbiri cu Petru Dumitriu*, Iași, Editura Moldova, 1994, p.207.

